

*Lucem dierum proferens
Primordiis lucis novæ
Mundi parans originem.*

4. *Probat secundo ratione.* — Ubi aperte de hac luce sensibili loquitur; ratione item probatur haec sententia ex dictis in ultimo capite præcedentis libri, ubi ostendimus hos sex dies, in quibus ornatus est mundus, ex his materialibus et sensibilibus ac naturalibus, quibus utimur, fuisse, sed hi dies conficiuntur ex luce visibili, seu ex præsentia et absentia ejus: ergo talis fuit ille primus dies, in quo facta est lux: ergo lux illa sensibilis et materialis fuit; nam ex præsentia et absentia ejus factus est; secundo, quia verba illa, *et tenebrae erant super faciem abyssi*, quæ proxime ante opus primi diei ponuntur, de tenebris materialibus ad litteram intelliguntur, ut supra probatum est, et patet manifeste ex subiecto illarum tenebrarum, quod verbis illis, *super faciem abyssi*, indicatur: nam *abyssus* aquarum profunditatem significat, ut ex omnium sententia supra dictum est, et denotant sequentia verba: *Spiritus Domini ferebatur super aquas*: facies autem abyssi dicitur extrema pars, vel superficies aeris, vel aquæ: ergo abyssus illa erat subiectum illarum tenebrarum: fuit ergo subiectum materiale: ergo et tenebrae materiales erant, sed lux facta est illo primo die ad depellendas tenebras: ergo lux etiam sensibilis et materialis fuit, et ita intelligenda sunt illa verba, *et divisit lucem a tenebris*, nam de eisdem tenebris in utroque loco sermo est.

5. *Confirmatur.* — Confirmatur ex ratione quam sancti Patres reddunt, ob quam Deus a creatione lucis ornatum universi mundi sensibilis inchoavit, nimirum quia lux est quasi universale ornamentum cœlorum et elementorum, et universarum rerum sensibilium, quia in tenebris decor et pulchritudo rerum cerni non potest; unde in lib. 4 Esdræ, c. 6, *et erat tunc spiritus et tenebrae circumferebantur, et silentium sonus vocis, hominis nondum erat abs te, tunc dixisti de thesauris tuis proferri lumen luminosum, quo appareret opus tuum*; et hac ratione maxime utuntur Basilius et Beda, in Exaemer., et Damascenus, lib. 2, de Fide, cap. 7, et Hugo de sancto Victore, lib. 1, de Sacram, p. 4, c. 8, et sequentibus. Accedit, quod cum decrevisset Deus non simul, sed certo dierum numero mundum compomere, et ornare propter rationes, quas in fine præcedentis libri tetigimus, et alias quæ in thesauris divinæ sapientie latent, et ab initio il-

lorum dierum duratio totius mundi computanda esset, necessarium fuit, ut lux sensibilis, quæfundamentum est, et quasi formalis causa simul cum motu suo diem constituens, statim in primo die crearetur: ergo lux, quæ tunc creatadicitur, materialis, et sensibilis fuit. Ultimo hoc confirmari hoc potest illa generali regula, qua in superioribus sepe usi sumus, quia verba Scripturae quoad fieri possit in proprietate sunt accipienda, præsertim in historica narratione: sed lux in significatione maxime propria et usitata hanc sensibilem lucem significat: ergo de hac intelligenda sunt verba Moysis. Neque satisfacit responsio, quam Augustinus in suo fundamento indicat, quod etiam de spirituali lumine lux proprie dicitur, nam licet hoc verum sit secundum quamdam significationem, altiore quidem ex parte rei significat, nihilominus absolute illa est secundaria significatio ex sapientum usu derivata, spectata primæva illius nominis impositione; nam, ut D. Thomas, 1 p., q. 67, art. 1, notavit, hæc vox *lux* primo imposita est, ad significandum id, quod facit manifestationem in sensu visus, postea vero extensa est ad significandam spiritualem lucem; et ideo inquit ibidem D. Thomas, vocem illam spectatam secundum suam primam impositionem metaphorice ad spiritualia transferri, sicut etiam dixit Ambrosius, libr. 2, de Fide, in principio. Quod ergo in dicto loco Genesis sumenda sit illa vox in proprietate prime significationis suæ, ratio facta ostendit, quia Moyses expresse describere voluit ornatum hujus mundi visibilis. Juvant etiam omnes aliae circumstantiæ, ut est illa de tenebris quam ponderavimus, item quod illa verba, *dies, nox, mane, et respere*, non nisi per metaphoram ad spiritualia transferuntur; ergo in illo loco non nisi sensibiliten sumuntur: ergo eodem modo intelligenda est lux, quæ illius diei et noctis, etc., initium, et origo fuit.

6. *Ad fundamentum Augustini in n. 2 multiplex responsio.* — *Ad Ruperti conjecturam ibid.* — Atque hinc responsum est ad fundamentum Augustini, nam licet aliquando illa vox proprie significet spiritualem lucem, in secundaria quadam significatione minus usitata, nihilominus nunquam solet ita accipi, nisi ex materia, vel circumstantiis locutionis usus vocis in tali significatione indicetur; et ideo non potest illa significatio convenienter ad narrationem Moysis accommodari, ut declaratum est; et amplius constabit consideranti, Moysem rudem populum voluisse instruere, et do-

cere ordinem creationis mundi, ideoque etiam fuisse usum verbis in significatione magis usitata, et quæ omnibus statim occurrit: hoc autem modo lux proprie significat lucem sensibilem. Ideoque secundum subiectam materiam simpliciter negari posset antecedens, quod Augustinus assumit: verumtamen illo dato negamus etiam consequentiam, nam licet illa vox plura habeat significata etiam propria, nihilominus ipsa historia, et aliae circumstantiæ totius sermonis ostendunt sensibilem lucem esse ibi ad litteram significatam. Ad primam autem Augustini probationem, primo defendi facile posset, quod licet Angeli fuerint creati intra illos sex dies, nihilominus eorum creatione non fuerit in narratione Moysis comprehensa, quia potuit narrare visibilia tantum opera, non invisibilia, ut multi Patres senserunt. Deinde dici potest creationem Angelorum narratam esse a Moyse in primis verbis, quibus creatio sola, non opera ornatus, narrata est in cæteris operibus sex dierum, nec nobis revelatum est, quando incepit, vel an intra illos sex dies facta fuerit, quamvis probabiliter id conjectemus. Ad secundam vero probationem respondemus imprimis, licet difficile nobis sit explicare, quæ fuerit illa lux, non propterea esse relinquendum proprium, et planum Scripturae sensum. Deinde dicimus difficultatem illam non esse insuperabilem, quomodo autem expedienda sit partim in sequenti capite, partim explicando opus quarti diei docebimus, et inde etiam patebit responsio ad Ruperti conjecturam: monstrabimus enim, quomodo lux primo die facta ultra illos tres dies durare potuerit, et usque nunc etiam fieri non desit; et ita etiam constat, quid dicendum sit ad alteram partem doctrinæ Augustini dicentis Angelos quoad creationem comprehensos esse nomine cœli, quoad glorificationem vero nomine lucis; nam siue primum est verum, non excludendo ab illis verbis creationem proprii et materialis cœli; ita etiam secundum admitti posset; non excludendo productionem sensibilis lucis, ut sensit Beda in expositione Genes, c. 1. Et eodem modo dixit Hugo de sancto Victore supra cap. 10, in primo die, quando in materiali mundo lux sensibilis fiebat, in mundo spirituali factam esse intelligibilem lucem, quæ est mystica quædam interpretatio, et pulchra conjectatio, tamen satis persuaderi non potest.

CAPUT II.

QUÆ FUERIT SENSIBILIS LUX PRIMO DIE CREATÆ.

1. *Arguitur lucem primo die creatam non fuisse alicujus astri, vel etiam Solis.* — *Arguitur fuisse primo.* — *Secundo.* — Conveniunt omnes, qui lucem illam sensibilem esse affirmant fuisse formam illam ejusdem rationis cum hac luce, quam experimur, saltem quoad hoc, quod erat essentia quæ damaeris, tenebras depellens, ut dicit Basilus, in quinto capite Isaiae, seu quæ corporum colores et pulchritudinem manifestabat; quia vero in quarto die dicitur Deus fecisse magna luminaria in celo, obscurum, et difficile ab omnibus judicatum est; quenam fuerit illa prima lux, explicare; quia ex altero loco manifeste colligi videtur, non fuisse lucem alicujus astri coelestis, nec etiam Solis, qui postea factus dicitur: quæ ergo, vel cuius corporis esse poterit illa lux. Aliunde vero videtur ex superius dictis sequi, hanc lucem, non aliam, quam Solis esse potuisse; nam diximus omnia corpora celestia in primo instanti fuisse creata: ergo etiam cœlum Solis: ergo et ipse Sol, nam est pars illius cœli, quod integrum creari debuit, nec potuit aliter sine miraculo non necessario creari. Item quia proprium opus creationis substantiarum corporalium in illo momento consummatum est, sol autem secundum naturam suam non fit ex materia præjacente, sed ex nihilo per propriam creationem. Nec spatium illud, quod globus Solis in suo cœlo replet, potuit esse aliquo tempore vacuum, aut sola materia informi, aut alio corpore repletum, ex quo postea sol generaretur: ergo substantia Solis primo die creata fuit; unde fieri videtur consequens, etiam lucem ejus fuisse tunc factam, quia vel est forma ejus, ut Nazianzenus infra citandus loquitur, vel est proprietas connaturalis, ita intrinseca Soli, ut absque illa sine magno miraculo creari non potuerit: ergo lux concreata est corporibus in primo instanti: quomodo ergo postea facta esse dicitur?

2. *Notatio prima de natura lucis.* — Propter has difficultates doctores in plures et dissentientes sententias divisi sunt. Prius vero quam illas referam, nonnulla de luce præmittere oportet, primum est, lucem in abstracto sumptam, seu conceptam non esse rem subsistem, nec substantialem formam, sed qualitatem accidentalem, realem, et materiale. Ita

docuit divus Thomas, 4 part., q. 67, a. 2 et 3, et traditur a Philosoph., in 2, de Anima, quod hic supponendum potius est quam probandum, tum quia non inquirimus ex professo naturam lucis, sed tantum opus primae productionis ejus explicamus: tum etiam, quia substantia, vel substantialis forma non est per se sensibilis sicut est lux: tum etiam quia lumen, quod vel est ejusdem naturae cum luce, vel est proxima participatio ejus, accidens est, quod in aere generatur et corrumpitur: ergo etiam lux est accidens quoddam, et consequenter qualitas, quia in nullo alio praedicamento collocari potest; addimus vero esse qualitatem realem, quia licet ab aliquibus vocetur intentionalis, ad distinguendum illam a qualitatibus elementaribus, quia est purior et excellentior illis, nihilominus vera forma realis est, cum et sit per se sensibilis, et plurium alterationum principium esse possit. Denique materialem esse dicimus: quia et est in subiecto materiali, et ab eo pendet in suo esse, et in eo extensionem quantitatis habet. Scio Basilium vocasse lucem primo die creatam immateriale, et Nazianzenum incorpoream, in quo autem sensu locuti fuerint, infra dicam.

3. *Notatio secunda de divisione lucis.* — *Notatio tertia de distinctione lucis a lumine.* — *Notatio quarta unde lux et unde lumen subdividit.* — Deinde suppono lucem dividi posse in naturale et gloriosam: naturalis est, quam in his corporibus naturalibus videamus, gloriosam autem vocamus, quae in sanctorum resurgentium corporibus futura est, de qua an sit alterius ordinis a naturali luce, seu in substantia sua supernaturalis, vel qualis futura sit, ad presentem locum non spectat: solum ergo supponimus, quod omnibus in confessu est, lucem primi diei naturalis ordinis fuisse, nam ad naturae ornamentum pertinet, et ad distinguendum naturale diem et noctem, creata est. Deinde advero philosophos accurate distinguere inter lucem et lumen: nam lucem vocant, quae per se, et quasi ab intrinseco conjuncta est alicui substantiae, et quasi fons est, et principium luminis lumen autem vocant splendorem, seu qualitatem similem luci, ab illa defluente, et corpori, in quo inest intrinsecus advenientem, de quibus qualitatibus luce et lumine, an specie essentiali differant, vel tantum in illis accidentalibus conditionibus, physica questio est, quae ad præsens non refert. Nam quod attinet ad verba Genesis, non existimo nomen lucis in eo rigore esse in allegatis verbis accipendum, nam

ubi vulgata habet, *fiat lux.* Septuaginta habent, nomen φῶς, quod lucem significat, unde notant ibi Eugubinus et Ascanius in Glossa magna, illam distinctionem lucis et luminis in Scriptura non servari. Denique advero lucem, in dicto rigore philosophico sumptam distingui posse ex corporibus, quibus connaturaliter inest: sic enim alia est lux Solis, alia ignis, alia aliquarum gemmarum, vel quorundam etiam animalium: lumina vero distingui possunt, vel ex causis efficientibus, ut distingui solet lumen Solis, vel candelæ, vel ex subjectis, ut lumen lunæ, stellarum vel aeris, in quibus distinctionibus omnibus, ut saepe monui, non spectamus rigorosum gradum distinctionis inter haec membra, quod philosophorum est, latiusque scribimus in tractatu sequenti de Anima, lib. 3, cap. 14, sed tantum usum omnium, et propriam significationem observamus, ut opiniones Doctorum, et nostra resolutionis facilius intelligantur.

4. *Prima opinio negans luci factam in sole a principio.* — *Primus modus exponendi hanc opinionem quod lux illa producta fuerit extra subiectum.* — Est igitur prima opinio, quæ dicit lucem illam fuisse quidem in substantia, et entitate eamdem lucem, quam nunc sol habet, non tamen fuisse tune factam in ipso sole, neque inherenter illi tanquam subiecto; quia hujus opinionis auctores supponunt solem non fuisse tune factum quoad substantiam, sed quarto die. Quomodo autem, aut in quo subiecto facta fuerit lux illa, variis modis exponitur. Primus est, lucem illam factam esse extra omne subiectum, et per se existentem; ita sentit Basilius, homil. 2, Exaemeron, circa finem, et latius homil. 6, circa principium, dicens, prius esse productam ipsam naturam lucis, et postea esse corpus Solis productum, *ut primogen'lx luci vehiculum esset*, et ideo primam illam lucem sinceram, et immateriale vocat; non quia non esset forma corporalis, seu quanta et apta corporis in esse, sed quia non erat corpori immersa, sed separata; ejusdem sententiae fuit Gregorius Nazianzenus, Or. 43, in novam Dominicam, ubi lumen illud dicit a principio non fuisse solare, *sed incorporeum*, inquit, et *Solis expers*, id est, a sole, et ab omni corpore separatum, *sed postea*, inquit, *ad orbem terrarum illustrandam Soli traditum est*, neque ignoravit Nazianzenus id non potuisse sine miraculo fieri, imo propter miraculi magnitudinem factum esse censem. *Nam cum in aliis rebus* (inquit) *materiam prius condenseret*, ac *deinde eam forma conuestiret*, *ut majoris cuius-*

dam miraculi specimen ederet, formam materia priorem protulit, ac postea materiam induxit, lumen enim forma Solis est, utique sensibilis; et eamdem sententiam indicat Anastasius Syraita, lib. 4, Exaemeron, et Athanasius, q. 83, ad Antiochum, in dictum locum Genesis quantum dicunt lucem primo die factam, in quanto fuisse in sole positam, vel inter sydera distributam, quod etiam sentit Theodoretus, in verba illa Psalm. 48: *Laudate eum Sol, et luna, laudate eum omnes stellæ, et lumen*; et in eodem sensu dicit, q. 14, in Gen. Deum creasse lucem *prout illi libuit*, et postea illam pro arbitrio suo distribuendo, luminaria parva, et magna condidisse, et plura similia pro hac sententia ex Patribus refert Ascanius in Glossa magna.

5. *Non placet dictus modus* — Verumtamen, ut saepe ex doctrina Augustini diximus, in prima rerum conditione non sunt facile credenda magna, et inusitata miracula, quia tunc Deus creaturam condebat, et ideo consentaneum fuit sapientiae ipsius connaturali modo unanimaque rem condere; nam miracula ad supernaturale ordinem spectant, et non solent a Deo fieri, nisi in fidei confirmationem, seu exercitium, et ideo nulla tunc erat opportunitas, vel ratio faciendi tale miraculum, quale fuisse, lucem separatam creari, et conservari. Deinde supponit illa sententia corpus solis quoad substantiam suam non fuisse factum, quando siebat lux, cuius contrarium argumento facto sufficienter existimo convinci, nisi etiam negamus creationem omnium cœlorum quoad eorum substantiam simul, et in principio factam fuisse. Quod si sol tunc jam erat, incredibile profecto est, lucem sejunctam a sole creatam fuisse, cum sit proprietas illi connaturalis; et aliae etiam difficultates in hac sententia occurrunt, quae aliis communes sunt, easque statim notabimus.

6. *Alter exponendi modus quod lux fuerit in subiecto sole distincto.* — Est ergo secundus dicendi modus lucem fuisse creatam in alio corpore a sole distincto, quod alii nubem lucidissimam, alii ignem, alii confuse splendissimum corpus nobis ignotum appellant. Ita loquitur Hugo de S. Victore, l. 4 de Sacram., 4, c. 9 et 10, ait enim fuisse aliquod *lucidum corpus, vicem solis gerens*; et rationem inquirens, c. 11, cur Deus non statim fecerit solem, respondet fortassis tunc non fuisse mundum dignum plena luce, aliquam tamen accepisse, *ut vide* (inquit) *exire a ordinem, et dispositio nem*. Sic etiam Petrus Comestor, Lyranus et

Abulensis vocant nubem lucidam. Ex scholasticis eodem modo loquuntur Alensis, 2. p., q. 46, memb. 5, a. 4. Ubi vocat corpus lucidum formatum ex praæiacenti materia: et citat Bedam dicentem fuisse nubem lucidam, quod etiam habet Bonaventura, in 2, d. 43, art. 4, q. 4, cum Magistro ibi. Alii vero lucem illam vocant ignem splendentem et emicantem; ita loquitur Gregorius Nyssenus, lib. de Histor. et quidem obscurissime. Item Damascenus, l. 2. de Fide, c. 7. et Hermes, apud Cyrillum, l. 2, cont. Julian., et videntur quidem aliquando Patres loqui de proprio elemento ignis. Sed in eo sensu sententia illa probabilis non est, tum quia elementum ignis in principio cum cæteris creatum est, tum etiam quia purum elementum ignis licet in se lucidum sit, parum, vel nihil illuminat, cum tamen ad illuminandum orbem corpus lucidissimum, et ad emittendum lumen densissimum necessarium fuerit: tum etiam, quia si lux ignis sufficiens tunc fuissest ad orbem illuminandum, et diem, ac noctem dividendam, semper id fecisset, et ad illud munus supervacaneus sol fuissest. Ut ergo illa opinio tolerabilior sit, credibile est hos Patres nomine ignis intellexisse corpus quod tam ex materia elementari formatum, splendidissimum, et ad lucendum efficacissimum. Auctores itaque hujus sententiae præcipue voluerunt vitare illud miraculum de luce separata, et subsistente in prima productione sua, quod præcedens opinio introducebat. Quia vero cum illa convenient in alio puncto, quod sol quoad substantiam suam non fuerit usque ad quartum diem creatus, consequenter cogitabant aliud corpus quod ejus lucis subiectum fuissest. Non potuerunt autem consequenter dicere tale corpus coeleste fuisse, nec cum nova materia ex nihilo creatum, et ideo intulerunt fuisse novum corpus ex praæiacente materia divina virtute formatum, et ad lucem sustentandam accommodatum.

7. *Quid de subiecto illo lucis jactum sit.* — *Prima responsio ad proximam interrogacionem.* — *Contra illam arguitur ex Ruperto.* — Inquirunt autem consequenter dicti auctores, quid de illo corpore quarto die, et creato jam sole, factum fuerit: nam ex hac interrogatione præcipua difficultas hujus opinionis consurgit, ut ex D. Thoma, 1 p., q. 67, art. 4, ad 2, colligitur. Unde varie ad illam respondent doctores prædicti, quidam dicunt nubem illam quarto die fuisse corruptam, seu in praæiacentem materiam conversam, qui consequenter dicere debuerunt lucem primo die

creatam in quarto extinctam seu destructam esse, quia, corrupto subiecto, accidens illi inherens consequenter destruitur; neque hoc admirandum esse putant, quia illa lux vicaria fuit luci solis; et ideo, creato sole cum sua luce alia necessaria non fuit. Hoc autem aliis videatur incredibile propter argumentum cap. praeced. ex Ruperto tactum, quod his verbis ipse proponit, lib. 1, in Gen., cap. 10: *Vide utrum condignum sit tantæ majestati, ut cælerorum dierum opera statuerit in sæculum, et in sæculum sæculi, præceptumque poneret illis, quod non præteribit: opus autem prima lucis tale faceret, quod mutato consilio post exiguum triduum funditus extingueret.*

8. *Secunda responsio.* — *Non satisfacit.* — Ad vitandum ergo hoc incommodum dixerunt alii substantiam quidem illius nubis quarto die fuisse dissolutam, lucem vero, quæ in illa erat, in sole fuisse inclusam, illique inhærentem usque hodie permanere; nam de substantia illa non reputant inconveniens, ut cito transierit, quia non fuit in opere primi diei præcipue intenta, sed tantum ut esset vehiculum lucis; at lux ipsa, quæ principaliter intenta fuit, debuit esse permanens, et cum cæteris rebus creatis perdurare. Verumtamen haec responsio plura multiplicat miracula, et non satisfacit difficultati; unum miraculum est, quod corrupto subiecto non corrumpatur accidens illi inhærentis, aliud est, quod idem accidens transeat de subiecto in subjectum, quod in eo casu magis fuisse, quia sol non fuit factus ex materia illius nubis, sed ex nihilo creatus fuit: item cum lux solis sit proprietas naturalis ejus, ac proinde fluens a forma ejus, non poterat sine miraculo fieri, ut lux jam facta ab extrinseco illi adveniret, et adjungeretur. Quibus omnibus non satisfacit, qui dixerit, divinæ omnipotentiae omnia haec fuisse possibilia. *Nunc enim* (ut dixit Augustinus 2, Gen. ad litter., c. 4), *quemadmodum Deus instituerit naturas rerum secundum Scripturas ejus, nos convenit querere, non quid in eis vel ex eis, ad miraculum potentiae suæ velit operari.* Et præterea non caret incommodo asserere, produxisse Deum substantiam illius nubis (quæ non poterat non esse perfectissima, cum fuerit tantæ lucis capax), ut illam post breve tempus in nihilum redigeret, vel saltem sua sola virtute corrumperet. A quo enim alio potuisset tunc illa substantia destrui? nam quod quidam aiunt, nubem illam fuisse radiis solis dissolutam, verisimile non est, nam si luce sibi inhærente, quoad illuminandum

mundum sufficiebat, optime conservabatur, cur solaribus radiis dissoluta fuisse.

Tertia responsio duplum ex cogitata. — *Rejicitur prior.* — Unde alii dixerunt nubem illam lucidam simul cum sole permansisse, et adhuc durare, quod duobus etiam modis cogitatum est; unus est, ut fuerit inclusa in celo solari, et in eodem Solis loco tanquam gemma in annulo, alter modus est; quod manserit nubes illa per se separata, non tamen videatur propter excellentiam lucis Solis, et consequenter, ut simul cum sole uniformiter moveatur, ne post occasum Solis discerni, aut cognosci possit, sed neuter modus verisimilis est. Non quidem prior, quia corpus illud non potest sine magno, et perpetuo miraculo esse in eodem loco adæquato Solis simul penetrative cum illo; neque etiam fingi potest, quod intra locum illum solare corpus ultra propriæ naturæ exigentiam condensatum fuerit, ut minus spatium occupando, alteri corpori lucido locum præberet: est enim hoc non solum superfluum, sed etiam valde imperfectum. Cur enim DEUS naturalem Solis dispositionem mutaret, et in præternaturali statu perpetuo illum conservaret; vel si quis dicat illam Solis densitatem, quam nunc habet, esse illico naturalem, cur DEUS non creasset solem tanta magnitudinis, ut in eadem dispositione quoad densitatem, vel raritatem permanens, totum illum locum posset replere? Nullus enim prudens negabit, hoc Deum facere potuisse, vel corpus Solis capax illius magnitudinis fuisse, vellonge perfectius esse, quod totum illud corpus, quo locus ille repletur, sit unum integrum, perfectum, ac singulare, et illi loco adæquatum, quam quod fuerit ex duobus corporibus diversarum naturarum aggregatum. Præterquam, quod illa nubes fuit naturæ elementaris, incredibile est, permanere nunc in loco cœlesti, et supra tres inferiores coelos, Soli quasi permixta. Si autem illa nubes fuit ex materia cœlesti, erit quidam parvus Sol, ex quo, et ex alio Sole quarto die facto integer prout nunc est, coagmentatus sit, quod quidem cogitare, ut compositum ex duobus corporibus distinctis, et non continuis, vanissimum est. Dicere autem illum parvum Solem primo die factum, quarto die crevisse in Solem magnum, et contra naturam cœlestis corporis est, et contra fundamentum illius sententiae, quod substantia Solis quarto die facta fuerit, nam Scriptura non dicit Deum augmentasse Solem, vel fecisse partem ejus quarto die, sed absolute fecisse luminaria magna, etc.

Rejicitur posterior. — Alium inter modum fingentem nubeculam illam lucidam extra solem permanentem, et ita illi conjunctam, ut discerni non possit, refert Augustinus, l. 1 Genes. ad litter., c. 4, et tacite rejicit tanquam rem superfluam, et sine fundamento dictam. Quod etiam sensit Damascenus, lib. 2, de Fide, c. 7, nam cum ipse sentiat, lucem primo die factam, in Sole et stellis positam fuisse, subjungit: *Neque vero primigenam lucem luminaribus istis summis ille rerum opifex idcirco imposuit, quod alterius luminis penuria laboraret, sed nec lux illa iners, ac superracanea maneret.* Denique minus credibile est Deum fecisse corpus illud propter solum usum trium dierum, et postea sine ullo usu illum conservasse, per tot secula, et motum etiam ejus uniformiter cum sole, vel sub sole conservasse, solum ne discerni posset sine alia utilitate, vel fructu. Minus, inquam, credibile hoc est, quam quod post primos tres dies statim fuerit dissolutum, quia nec per se ad pulchritudinem, vel integratatem universi pertinebat, nec usui jam erat; neque etiam dici potest, corpus illud non durare sine fructu, quia coniunctum Soli fortior fit illuminatio, quam si a sole tantum fieret; hoc enim est contra perfectionem, et sufficientiam divinorum operum; fecit enim Deus solem, ut luminare majus, quod præcesset diei: ergo fecit illum ad tale munus sufficiens, et cum efficacitate necessaria ad illuminandum mundum, quantum ad illius statum et regimen sufficiens, ac conveniens fuit.

9. *Quarta responsio Pererii.* — *Impugnatur.*

— *Urgetur amplius ex variis incommodis.* — Ex his ergo conclidimus nullum convenientem exitum habere potuisse post triduum nubem illam, ac proinde credendum non esse a Deo fuisse in orbem terrarum introductam, cum in illo non esset permansura, nec ex ea aliquid nobilius illa esset generandum, quia ex illa non potuit generari sol, quia non est factus ex materia corruptibili, ut jam supra diximus. Propter quod alii tandem fatentur illam non fuisse nubem ex materia elementari, sed fuisse globum quemdam cœlesti materia constantem, et perpetuo durabilem, et ex eo fuisse postea factum solem, non per substantiale mutationem, sed per materiæ condensationem et figurationem, et lucis accessionem. Ita fere Pererius, sed non videntur haec satis consequenter dici, maxime cum ipse tanquam unum ex præcipuis hujus materiæ fundamentis illam regulam Augustini supponat, quod in naturæ institutione non sunt introdu-